

Makarna Sektör Raporu 2011

1- DÜNYA ÜRETİMİ VE TİCARETİ

1.1 DÜNYA ÜRETİMİ

Geçen yüzyıllarda makarna türlerinin üretimi, İtalya'nın iklim koşullarının uygun olduğu bölgelerde gerçekleştirilmekteydi. 20.yy.'ın başlarında ise makarna üretimi tamamen iklim koşullarına bağlıydı. Gelişen teknolojiyle birlikte makarna üretimi iklim koşullarına bağlı olmaktan çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle İtalyanların yaşadığı ülkelerde makarna fabrikaları kurulmaya başlamıştır. Böylelikle makarnanın yabancı toplumlar arasında tanınması sağlanmıştır. 1933 yılında Mario ve Guiseppe Braibanti şirketinin icadı olan otomatik devamlı makarna tesisleri makarna üretimini endüstriyel bir hale getirmiştir.

Tablo 1- Ülkeler İtibariyle Toplam Makarna Üretimi (2010 yılı verileri, ton)

İtalya	3.194.152	Çek Cum.	70.000
ABD	2.532.809	Macaristan	66.000
Brezilya	1.300.000	Dominik Cum.	65.000
Rusya Fed.	858.400	Romanya	52.600
Türkiye	606.620	İsviçre	48.338
Mısır	400.000	Bolivya	43.000
Meksika	325.000	Guatemala	38.000
Venezüella	324.261	Avusturya	37.803
Almanya	301.000	İngiltere	35.000
Arjantin	291.300	Ekvator	32.000
Peru	252.841	Slovak Cum.	22.000
İspanya	245.547	Kostarika	21.500
Fransa	236.141	İsveç	20.200
Tunus	183.000	Ürdün	20.000
Kanada	170.000	El Salvador	13.000
Polonya	157.000	Suriye	9.005
Şili	155.000	Slovenya	7.353
Yunanistan	149.000	Litvanya	5.976
Japonya	144.500	Panama	4.364

Kolombiya	131.270	Letonya	1.845
Hindistan	100.000	Estonya	1.400
Portekiz	76.000		
Toplam			
Dünya	=====>		12.748.225

Kaynak : UN.A.F.P.A.

Bugün dünya makarna üretimi 12,7 milyon ton civarında olup, birkaç ülkede yoğunlaşmıştır. İtalya 3,2 milyon ton ve %25,1 pay ile dünyanın en büyük makarna üreticisidir. İtalya'yı %19,9 ile ABD, %10,2 ile Brezilya ve %6,7 ile Rusya Federasyonu izlemektedir. Türkiye, dünya makarna üretiminde beşinci sırada olup, üretimdeki payı %4,8'dir. Dünya buğday üretiminde dokuzuncu sırada bulunan ülkemiz, makarna üretiminin temel hammaddesi olan durum buğdayı üretiminde ise ülkeler bazında altıncı sırada yer almaktadır.

Tablo 2-Makarna Üretiminin Kıtalara Göre Dağılımı

	%
AVRUPA	48,4
A.B.	36,6
Diğer	11,8
AMERİKA	44,5
Kuzey	21,1
Orta ve Güney	23,4
AFRİKA	4,6
ASYA	1,9
ORTA DOĞU	0,2
AVUSTRALYA	0,4

Kaynak : UN.A.F.P.A.

Üretimde ilk sıralarda yer alan ülkelerden İtalya, ABD ve Türkiye ihracata dönük üretim yaparken diğer ülkeler iç piyasa taleplerini karşılamaktadır. AB ülkeleri dünya üretiminin yaklaşık %49'unu gerçekleştirmektedir.

Son yıllarda özellikle Çin, Japonya, Güney Kore ve Hindistan gibi Asya-Pasifik ülkeleri makarna üretimlerini, yoğun yurt içi ve bölgesel talepleri karşılamak üzere artırma yönünde çalışmalar yapmaktadır.

Makarna üretiminin yayılmasında ekonomik nedenler de etkili olmuştur. Makarna, buğday irmiğinden yapılmakta, buğday ise dünyanın hemen hemen her bölgesinde yetiştirilmektedir. Modern fabrikaların kurulmasıyla birlikte makarna üretim maliyetleri oldukça gerilemiştir. Makarnanın muhafazası da kolaydır. Ekmek kısa sürede tüketilmek zorunda olmasına karşın, makarna kuru bir ortamda yıllarca bozulmadan kalabilmektedir. Bu durum üreticiler ve tüketiciler için çok önemli bir konudur. Diğer bir ekonomik avantaj ise makarnanın çabuk pişmesidir.

Tablo 3- Ülkeler İtibariyle Kişi Başına Düşen Ortalama Makarna Tüketimi (2010 yılı verileri, kg)

İtalya	26,0	Slovakya	5,0
Venezüella	12,0	Bolivya	4,8
Tunus	11,7	Hollanda	4,4
Yunanistan	10,4	Litvanya	4,4
İsviçre	9,7	Polonya	4,2
ABD	9,0	Letonya	4,1
İsveç	9,0	Dominik Cum.	4,0
Şili	8,3	Avustralya	4,0
Peru	8,3	İsrail	4,0
Fransa	8,1	Panama	3,8
Almanya	7,7	Kostarika	3,7
Slovenya	7,5	Finlandiya	3,2
Macaristan	7,4	Kolombiya	3,0
Arjantin	7,2	Meksika	3,0
Portekiz	6,7	Romanya	2,7
Kanada	6,5	Ekvator	2,6
Brezilya	6,4	İngiltere	2,5
Çek Cum.	6,0	Danimarka	2,0
Rusya Fed.	6,0	Guatemala	2,0
Türkiye	6,0	Libya	2,0
Avusturya	5,6	Japonya	1,7
Belçika-Lüksemburg	5,4	Mısır	1,2
Estonya	5,3	İrlanda	1,0
İspanya	5,0	El Salvador	1,0

Kaynak : UN.A.F.P.A.

Dünyada makarna tüketimi hızla artmaktadır. Buğdayın temel besin maddesi olması ile makarnanın besin değerinin yüksek ve kolay hazırlanan bir yemek olması söz konusu artışın temel nedenleridir. Değişik malzemelerle hazırlanabildiği için farklı yemek kültürü bulunan toplumlar arasında kabul görmektedir. Her toplum kendi zevkine göre makarna pişirebilmektedir.

Dünyada kişi başına makarna tüketiminde 26 kg. ile İtalya ilk sırada yer almaktadır. İtalya'yı 12 kg. ile Venezüella ve 11,7 kg. ile Tunus izlemektedir. Türkiye'nin kişi başına makarna tüketimi ise 6 kg.'dır. Ülkemizde tüketimin yeterince artmamasında sos kalitesinin gelişmemiş olması, makarnanın pişirilmesi konusunda yeterince bilgi sahibi olunmaması, üretimde çeşitliliğin yeni yeni başlaması ve makarnanın besleyici değerinin bilinmemesi etkili olmaktadır. Ülkemizde geleneksel olarak evde yapılan eriştenin kayıtlara geçmediği düşünülürse kişi başına düşen makarna tüketimimiz kayıt rakamlarından daha yüksektir.

1.2 DÜNYA İTHALATI

Birleşmiş Milletler verilerine göre; 2010 yılında dünya makarna ithalatı %1,1 düşüşle 6,3 milyar \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Dünya makarna ithalatının %47'si AB ülkeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Ülkeler bazında ise 702,5 milyon \$ ve %11,1 pay ile ABD ilk sırada yer almıştır. ABD'yi %10,1 ile Almanya, %8,7 ile Fransa, %7,6 ile İngiltere ve %5,6 ile Kanada izlemiştir. Türkiye, dünya makarna ithalatında 106. sırada yer almıştır.

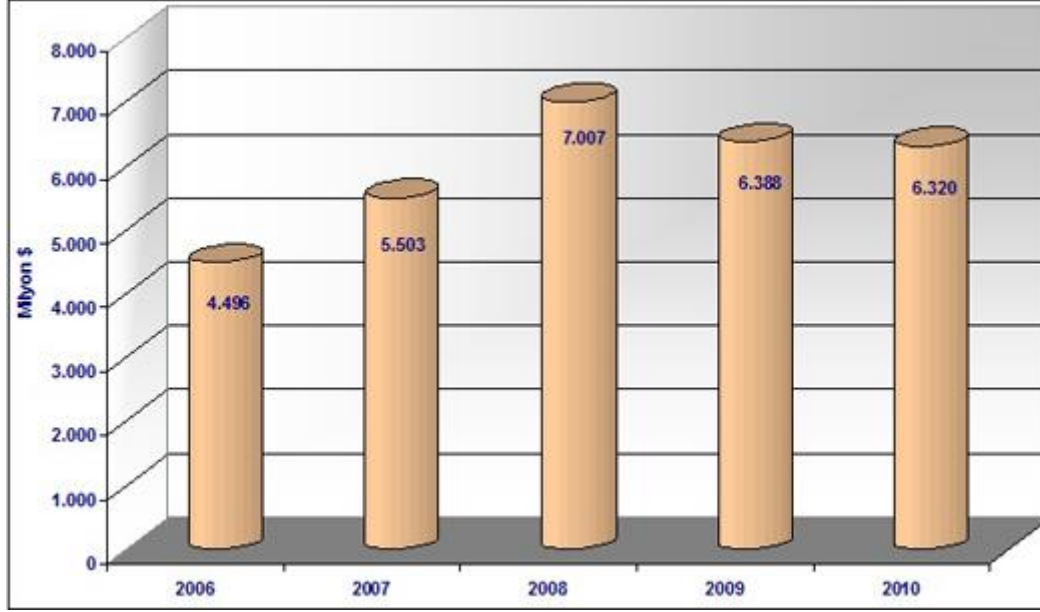
2009 yılına göre 2010 yılı makarna ithalatında ilk yirmi ülke arasında en önemli artışlar %21,5 ile Malezya'da, %15,8 ile Güney Kore'de, %15,3 ile Rusya Federasyonu'nda ve %14,8 ile Hong Kong'da gerçekleşmiştir.

Tablo 4- Dünya Makarna İthalatı (Bin \$)

SIRA	ÜLKELER	2006	2007	2008	2009	2010	2010-2009 Değişim (%)	% Pay
1	ABD	554.551	623.274	692.107	646.956	702.474	8,6	11,1
2	Almanya	500.608	542.471	810.397	733.381	637.935	-13,0	10,1
3	Fransa	384.702	484.290	701.713	592.430	547.599	-7,6	8,7
4	İngiltere	346.029	445.448	588.806	503.819	480.237	-4,7	7,6
5	Kanada	236.381	273.348	322.186	339.534	352.248	3,7	5,6
6	Japonya	282.173	275.952	357.320	321.081	317.857	-1,0	5,0
7	Belçika	157.346	180.968	225.166	197.741	196.958	-0,4	3,1
8	Hong Kong	118.856	122.687	154.191	156.452	179.651	14,8	2,8
9	Hollanda	119.872	155.334	190.243	166.733	160.398	-3,8	2,5
10	Avustralya	83.310	100.356	144.517	138.940	137.151	-1,3	2,2
11	İspanya	113.721	137.233	165.041	129.069	132.108	2,4	2,1
12	Avusturya	79.414	91.979	134.606	114.345	106.503	-6,9	1,7
13	İsviçre	64.294	77.008	108.748	102.543	105.435	2,8	1,7
14	İsveç	78.467	95.015	118.634	106.424	104.448	-1,9	1,7
15	Güney Kore	60.214	76.076	91.956	86.068	99.692	15,8	1,6
16	İtalya	49.074	61.504	89.479	92.236	83.798	-9,1	1,3
17	Polonya	38.253	59.092	85.560	77.020	82.242	6,8	1,3
18	Malezya	31.701	40.887	55.995	64.367	78.203	21,5	1,2
19	Rusya Fed.	44.523	67.037	86.986	66.222	76.380	15,3	1,2
20	Danimarka	40.282	51.604	66.609	59.512	61.952	4,1	1,0
106	Türkiye	2.533	2.954	4.423	4.608	5.217	13,2	0,1
	Diğerleri	1.109.791	1.538.046	1.812.718	1.688.234	1.671.154	-1	26
	Toplam	4.496.095	5.502.563	7.007.401	6.387.715	6.319.640	-1,1	100,0

Kaynak: Trademap, 2011

Grafik 1- Dünya Makarna İthalatı

Artan dünya nüfusu, gelişmekte olan ülkelerin geleneksel mutfaklarında yer almamasına karşın artan kişi başına milli gelirlerle birlikte Batı tarzı yemek alışkanlıklarına yönelik ilgi ve anılan tarz ürünlerin lezzeti, ucuzluğu, besleyici olması, kolay hazırlanması, uzun süre muhafaza edilebilmesi gibi özelliklerinden dolayı dünya makarna ürünlerine olan genel talep istikrarlı bir artış göstermektedir. Makarna ürünlerinin, üretimin temel hammaddesi olan durum buğdayına bağımlı olması ve makarnalık sert buğday türünün dünyanın belirli bölgelerinde yetiştirilmesi, söz konusu ürünlere talep olan ancak, üretimin yurt içi talebi karşılamaya yetmediği veya hiç üretimin yapılmadığı ülkeleri net ithalatçı konumuna sokmaktadır. Ülkeler bazı zamanlarda kendi iç pazarlarında ürün çeşitliliğini sağlamak amacıyla da ithalat yapabilmektedirler.

1.3 DÜNYA İHRACATI

Birleşmiş Milletler verilerine göre, dünya makarna ihracatı 2010 yılında bir önceki yıla göre %0,7 gerileyerek 6,6 milyar \$ değerinde gerçekleşmiştir. İtalya 2,4 milyar \$ ve %36,2 pay ile en büyük ihracatçı konumundadır. İtalya'yı 624 milyon \$ ve %9,4 pay ile Çin, 321 milyon \$ ve %4,8 pay ile ABD, 297 milyon \$ ve %4,5 pay ile Belçika ve 270 milyon \$ ve %4,1 pay ile Tayland izlemiştir. Türkiye 2010 yılında %2,8 pay ile dünya makarna ihracatında sekizinci sırada yer almıştır.

Tablo 5- Dünya Makarna İhracatı (Bin \$)

SIRA	ÜLKELER	2006	2007	2008	2009	2010	2010-2009 Değişim (%)	% Pay
1	İtalya	1.759.003	2.151.389	2.991.973	2.569.351	2.401.781	-6,5	36,2
2	Çin	492.459	503.243	549.648	549.988	624.419	13,5	9,4
3	ABD	212.110	248.698	291.206	313.251	320.991	2,5	4,8
4	Belçika	239.675	266.248	335.299	291.679	297.459	2,0	4,5
5	Tayland	102.802	165.931	233.997	251.235	270.207	7,6	4,1
6	Güney	165.988	179.366	200.281	207.304	240.293	15,9	3,6

	Kore							
7	Fransa	137.500	150.293	206.171	187.808	191.327	1,9	2,9
8	Türkiye	80.319	107.889	181.953	149.439	185.879	24,4	2,8
9	Almanya	120.784	150.732	200.583	188.729	184.653	-2,2	2,8
10	Kanada	138.222	140.853	144.679	143.113	171.473	19,8	2,6
11	Endonezya	61.741	79.658	112.369	120.323	143.500	19,3	2,2
12	Avusturya	87.787	94.711	109.577	124.173	127.970	3,1	1,9
13	Hollanda	62.590	91.265	92.392	92.077	93.124	1,1	1,4
14	Japonya	62.359	66.853	78.583	81.385	87.637	7,7	1,3
15	İspanya	41.804	50.565	83.515	75.679	84.953	12,3	1,3
16	İsviçre	52.580	56.600	76.496	78.882	76.661	-2,8	1,2
17	Vietnam	70.543	82.346	110.326	95.504	73.195	-23,4	1,1
18	Malezya	19.305	27.827	56.145	53.983	60.316	11,7	0,9
19	Meksika	28.843	36.312	60.364	56.720	54.922	-3,2	0,8
20	Rusya Fed.	41.602	64.470	83.869	59.259	54.886	-7,4	0,8
	Diğerleri	710.276	811.875	1.031.402	991.034	891.480	-10,0	13,4
	Toplam	4.688.292	5.527.124	7.230.828	6.680.916	6.637.126	-0,7	100

Kaynak: Trademap, 2011

Dünya makarna ihracatında ilk yirmi ülke arasında en büyük ihracat artışı %24,4 ile Türkiye’de yaşanmıştır. Diğer önemli ihracat artışlarının gerçekleştiği ülkeler ise %19,8 ile Kanada, %19,3 ile Endonezya, %15,9 ile Güney Kore ve %13,5 ile Çin olmuştur.

Tablo 6-Dünya Makarna İhracatı (Ton)

SIRA	ÜLKELER	2006	2007	2008	2009	2010	2010-2009 Değişim (%)	% Pay
1	İtalya	1.761.097	1.791.658	1.713.290	1.752.865	1.820.300	3,8	40,2
2	Çin	416.502	406.887	443.486	429.388	464.804	8,2	10,3
3	Türkiye	191.997	177.971	175.614	213.513	297.406	39,3	6,6
4	ABD	141.811	158.541	184.551	172.243	183.588	6,6	4,1
5	Belçika	119.416	121.747	126.038	121.848	137.147	12,6	3,0
6	Tayland	67.574	96.099	105.765	109.199	119.643	9,6	2,6
7	Endonezya	75.672	88.651	86.544	97.002	112.135	15,6	2,5
8	Fransa	79.380	77.586	85.083	84.573	91.962	8,7	2,0
9	Almanya	57.520	65.409	75.199	76.065	81.168	6,7	1,8
10	Arjantin	47.947	40.401	33.060	18.920	73.733	289,7	1,6
11	Güney Kore	56.110	58.075	60.189	66.355	73.643	11,0	1,6
12	Meksika	40.341	48.826	2.197.442	66.298	64.018	-3,4	1,4
13	Kanada	74.657	71.141	93.525	53.090	60.099	13,2	1,3
14	İspanya	38.781	35.378	43.008	48.802	58.507	19,9	1,3
15	Rusya Federasyonu	52.346	67.285	65.371	53.974	49.309	-8,6	1,1

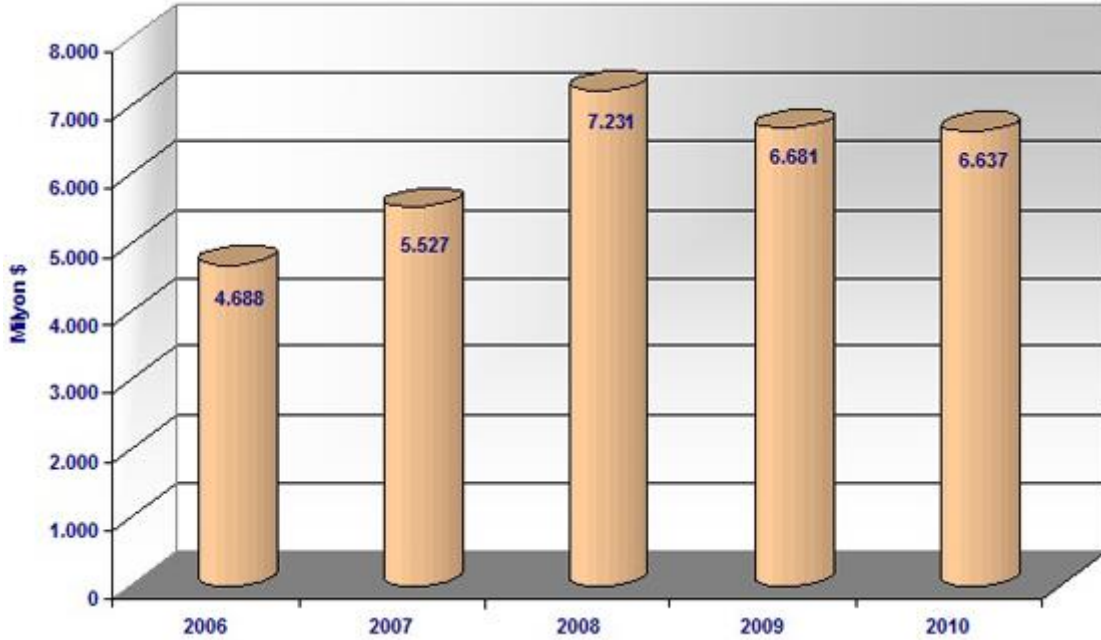
16	Peru	22.513	22.791	24.801	27.523	46.130	67,6	1,0
17	Avusturya	38.535	36.753	35.330	41.360	44.832	8,4	1,0
18	Mısır			29.801	43.620	44.575	2,2	1,0
19	Vietnam	38.523	50.820	58.725	46.209	42.572	-7,9	0,9
20	Yunanistan	45.617	45.324	39.433	41.880	39.479	-5,7	0,9
	Diğerleri	606.645	1.715.480	742.704	783.531	619.072	-21,0	13,7
	Toplam	3.972.984	5.176.823	6.418.959	4.348.258	4.524.122	4	100

Kaynak: Trademap, 2011

Dünya makarna ihracatında miktar bazında veriler incelendiğinde 2009 ve 2010 yıllarında İtalya'nın birinci sırada yer aldığı ve toplam ihracatın %40,2'sinin (2010) söz konusu ülke tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

2010 yılında miktar bazında Türkiye'nin makarna ihracatı %39,3'lük bir artış göstermiştir. Söz konusu artış, Türkiye'nin 2009 yılı dünya makarna ihracatında miktar bazındaki sıralamasını (213.513 ton ile üçüncü sıra) korumasını sağlamış ve Türkiye, 2010 yılında 297.406 ton makarna ihracatı ile miktar bazında üçüncü sırada yer almaya devam etmiştir. Ayrıca, bahse konu yıllarda Türkiye, makarna ihracatında miktar bazında Avrupa ikincisi konumundadır. Miktar bazında dünya makarna ihracatında üçüncü olan ülkemiz, değer bazında sekizinci sırada olup, bu durum ihracat birim fiyatlarının beklenen seviyenin altında olduğunu göstermektedir.

Grafik 2- Dünya Makarna İhracatı

2- TÜRKİYE'NİN ÜRETİMİ VE TİCARETİ

2.1 TÜRKİYE'NİN ÜRETİMİ

Türkiye'de makarna üretimi Cumhuriyet döneminde başlamıştır. Makarna, Türkiye'nin ilk gıda sanayi sektörüdür. İzmir'de kurulan ilk makarna fabrikası ile sanayi tipi üretime

geçilmiştir. Daha öncesinde Anadolu'da makarna üretimi ev yapımı erişte ile sınırlı durumdaydı. Kentleşme ile birlikte makarna fabrikalarının kurulması da hızlanmıştır.

Türkiye'de ilk makarna tesisi 1922 yılında İzmir'de kurulmuştur. 1950'li yıllara kadar makarna üretimi küçük imalathanelerde gerçekleştirilmiş, büyük fabrikaların kurulmasına ancak bu yıllarda başlanmıştır. 1970'li yıllarda küçük tesisler yerini modern teknoloji kullanan büyük kapasiteli fabrikalara bırakmıştır. Özellikle durum buğdayı üretimi oldukça yüksek olan Türkiye'nin makarna üretimi ve kalitesi artarak uluslararası pazarlarda rekabet edebilir hale gelmiş ve fabrika sayısı yirmi altıya ulaşmıştır.

Bugün, Türk makarna sanayi içerisinde, bölgesel talebi karşılamaya yönelik çalışan tesislerin yanı sıra, teknolojik açıdan gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek düzeye gelmiş, üretiminin önemli bir bölümünü ihracata yönlendirmiş, büyük entegre tesisler de dâhil olmak üzere çok sayıda fabrika faaliyet göstermektedir. Türkiye, 2009 sonu itibarıyla 1.200.000 tonu aşan kurulu kapasite ile dünyanın en büyük makarna üreticisi ülkelerinden biridir.

Sektördeki mevcut üretim tesisleri, coğrafi dağılım açısından makarna üretiminde ana girdi olan sert durum buğdayının yetiştirme alanları olan Güneydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Batı Anadolu bölgelerinde yoğunlaşmaktadır. Güney Doğu Anadolu bölgesi başta Gaziantep ili olmak üzere %40'la ilk sırayı alırken, bu bölgeyi başta Ankara ili olmak üzere Orta Anadolu (%30) ve başta İzmir ili olmak üzere de Ege Bölgesi (%23) izlemektedir. Sektörde faaliyet gösteren ve her birinin kurulu kapasitesi 180 ton/gün'ün üzerinde olan 10 büyük firma sektörün kapasitesinin %70'ini oluşturmaktadır.

Makarna %100 durum buğdayından üretilirken bazı ülkelerde diğer buğday türleri de kullanılmaktadır. Türkiye'de makarna üretiminin durum buğdayından yapılması konusunda yasal zorunluluk bulunmaktadır. Durum buğdayından irmik, yumuşak buğdaydan un elde edilmektedir. İrmik, içerisinde yoğun miktarda protein (gluten ve glutenin) bulunması nedeniyle kalitelidir. Yumuşak buğdayla üretilen makarnalar pişirildikten sonra diriliğini kaybetmekte ve yapışmaktadır. İrmikten üretilen makarnanın rengi sarıya yakın kahverengidir ve pişirildikten sonra diri kalmaktadır.

Makarna üretiminde temel hammadde olan durum buğdayının Türkiye'de yetiştirilmesi makarna sanayininin gelişmesinde önemli bir faktördür. Durum buğdayı genellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve İç Anadolu Bölgesi'nde yetiştirildiği için makarna fabrikaları da daha çok bu bölgelerde kurulmuştur. 1970'li yıllarda durum buğdayı ekim alanlarının toplam buğday ekim alanları içindeki payı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %70, Trakya ve Marmara'da %60, Orta Anadolu'da %50 ve Akdeniz'de %25 iken bugün bu oranlar Trakya, Marmara, Ege ve Akdeniz'de %5'in altına, Orta ve Güneydoğu Anadolu'da %15-20 seviyelerine inmiştir.

Türkiye, durum buğdayı üretiminde dünya çapında önemli bir ülke olmasına karşın son yıllarda durum buğdayı ekim alanlarının yüksek verimli ekmeçlik buğdaya kayması ve uygulanan yanlış politikalar sonucunda üretim büyük oranda azalmış ve durum buğdayı ithal eden ülke konumuna gelmiştir.

Dünyada makarna ürünlerine olan genel talep istikrarlı bir artış içinde olmasına rağmen ülkemizdeki makarna tüketimi beklenen düzeye ulaşmamış olup, bölgesel farklılıklar da göstermektedir. Öte yandan, ülkemizde makarna kültürünün henüz gerçek anlamda gelişmemiş olması da tüketimde beklenen artışların yaşanmasını engellemektedir.

Türkiye’de makarna tüketiminin arzu edilen seviyeye gelmemesinde,

1. Sos kalitesinin Türk mutfağında yerleşik olmaması,
2. Makarna pişirilmesi konusunda halkın yeterince bilgi sahibi olmaması,
3. Üretimde çeşitliliğin çok yeni başlamış olması,
4. Makarnanın besleyici değerinin yeterince anlatılmamış olması

gibi nedenler etkili olmaktadır.

2.2 TÜRKİYE’NİN İTHALATI

Makarna sektörünün üretim kapasitesi talebi karşılamada yeterli düzeyde olduğu için ithalat çok düşük seviyededir. Son yıllarda en fazla ithalatın gerçekleştirildiği 2010 yılı verilerine göre 2.082 ton ithalat yapılmıştır. 2010 yılında ithalatın miktar bazında %62,8’i ise İtalya’dan gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında ithalat miktar bazında 2009 yılına göre %16,7 oranında artış göstermiş, değer bazında ise %13,2 oranında artarak 5,2 milyon \$ değerinde gerçekleşmiştir. 2010 yılında ülkemiz toplam makarna ithalatından İtalya değer bazında %67 pay alırken, Çin %8,3 ve İsviçre %5,8 oranında pay almıştır.

Tablo 7- Yıllar İtibariyle Ülkemizin Makarna İthalatı

Yıl	Miktar (kg)	Değer (\$)	Değişim (%)
2004	612.942	1.584.404	-
2005	735.315	2.238.971	41,3
2006	1.000.499	2.532.612	13,1
2007	1.192.674	2.953.586	16,6
2008	1.539.780	4.422.710	49,7
2009	1.783.882	4.607.601	4,2
2010	2.082.041	5.217.209	13,2
2010*	1.174.371	2.841.610	-
2011*	1.419.922	3.543.198	24,7

* Ocak-Temmuz;

Kaynak: TÜİK

İthalat, 2011 Ocak-Temmuz döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre değer bazında %24,7 oranında artışla 3,5 milyon \$, miktar bazında ise %20,9’luk artışla 1.419 ton olarak gerçekleşmiştir.

Makarna ithalatı, lüks oteller ve lokantaların tüketimindeki çeşitlilik amacıyla yapılmaktadır. Özel gecelerde pişirilmek amacıyla ithal edilen makarnalar çok pahalı olduğu için piyasada fazla rağbet görmemektedir. Bazı İtalyan markaları ülkemizde de üretim yapmaya başlamıştır.

Türkiye’de yaygın olarak üretimi yapılan çeşitlerden ziyade az rastlanan çeşitler ithal edilmektedir. Tür olarak kurutulmuş sınıfına giren makarnalar ithal edilirken gümrük tarife cetvelinde “DİĞER” kısmına giren makarnalarda yoğunluk gözlenmektedir.

2.3 TÜRKİYE’NİN İHRACATI

Tablo 8- Yıllar İtibariyle Ülkemizin Makarna İhracatı

Yıl	Miktar (kg)	Değer (\$)	Değişim Miktar(%)	Değişim Değer (%)
2004	125.999.557	50.263.021	-	-
2005	164.412.955	65.507.397	30,5	30,3
2006	191.996.950	80.319.208	16,8	22,6
2007	177.971.452	107.889.073	-7,3	34,3
2008	175.613.572	181.952.653	-1,3	68,7
2009	213.516.356	149.432.062	21,6	-17,9
2010	297.308.644	185.910.998	39,2	24,4
2010*	197.660.839	122.602.142	-	-
2011*	260.782.735	184.560.299	31,9	50,5

* Ocak-Ağustos (İhracatçı Birlikleri kayıt rakamları)

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de makarna ihracatı ilk kez 1970 yılında 13 tonluk ihracat ile başlamış ve sonraki yıllarda sürekli artış kaydedilmiştir. 1990’lı yılların başlarında ihracat artışı hız kazanmış ve 1997 yılında ihracat bir önceki yıla oranla değer bazında %21, miktar bazında ise %26 artarak sırasıyla 70 milyon \$ ve 136 bin tona yükselmiştir. Bu yıllarda makarna üretimi için gerekli olan durum buğdayının dünya fiyatlarından temin edilebildiği takdirde ihracatımızın 250-300 bin tona ulaşabileceği tahmin edilirken; 1998 yılında en önemli ihraç pazarımız olan Rusya Federasyonu’nda yaşanan ekonomik kriz sonucunda ihracatımız %36 oranında gerileyerek 45,2 milyon \$ değerinde gerçekleşmiştir. ABD’nin Türk makarnasına uyguladığı anti-dumping soruşturması da ihracatımızı olumsuz yönde etkilemiştir. 2000’li yılların başında ihracattaki düşüş devam etmiştir.

Bahse konu dönemde ihraç pazarlarımızda yaşanan söz konusu olumsuzluklar nedeniyle yeni pazar arayışlarına girilmiştir. Yeniden bir yükselme trendi yakalamayı hedefleyen sektör, Dubai, Azerbaycan, BAE gibi Asya ülkelerinin yanı sıra birçok Afrika ülkesine de ihracat yapmaya başlamıştır. 2002 yılında 49 bin ton, 2003 yılında da 69 bin ton makarna ihracatı yapmıştır. 2004 yılında 126 bin tona yükselen ihracat 2005 yılında da yine bir rekor kırarak 164.413 ton olmuştur. 2006 yılında yükseliş eğilimine devam eden ihracatımız yaklaşık olarak %17 artış göstererek 191.997 ton seviyesine ulaşmıştır. 2007 yılında ise hububat fiyatlarına paralel olarak makarna fiyatlarının yükselmesiyle değer bazında %34,3 oranında artış kaydedilmiş ancak, miktar bazında %7,3 oranında düşüş yaşanmıştır. 2008 yılında da değer bazında %68,6 oranında artış kaydedilmiş ancak miktar bazında %1,3 oranında düşüş yaşanmıştır. 2009 yılında makarna ihracatımız bu sefer değer bazında düşüş (%17,9) miktar

bazında artmıştır (%21,6). 2010 yılında ise hem değer (%24,4) hem de miktar (%39,2) bazında artan makarna ihracatımız, 2011 Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre değer (%50,5) ve miktar (%31,9) bazında artış eğilimine devam etmiştir.

Tablo 9- Ülkeler İtibariyle Makarna İhracatımız

Sıra	Ülkeler	2008		2009		2010		2009-10
		Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Değ. (%)
1	Togo	10.561	10.147	17.311	11.294	23.645	13.920	23,3
2	Irak	13.181	12.632	19.024	11.798	24.873	13.800	17,0
3	Benin	11.281	11.725	9.625	6.035	19.902	11.827	96,0
4	Angola	9.291	10.337	10.488	6.545	19.223	11.436	74,7
5	Japonya	9.545	11.642	11.559	9.493	13.882	10.502	10,6
6	Kongo	4.521	4.684	9.538	6.406	12.995	8.112	26,6
7	Venezüella	1.108	1.063	4.091	3.446	11.550	7.865	128,2
8	Lübnan	2.735	2.698	2.799	1.802	13.040	7.639	323,9
9	İsrail	7.746	7.666	10.630	7.604	11.862	7.559	-0,6
10	Nijer	8.941	9.839	6.788	4.608	11.377	7.303	58,5
11	B.A.E.	16.266	15.552	13.850	9.346	11.376	6.663	-28,7
12	Cibuti	7.398	7.519	11.286	7.859	9.905	6.170	-21,5
13	Almanya	6.474	7.763	7.398	6.524	7.125	5.403	-17,2
14	Azerbaycan	4.989	5.598	5.072	3.902	7.575	5.040	29,2
15	Kenya	4.987	4.994	6.002	4.028	6.782	4.057	0,7
	Diğerleri	56.589	58.093	68.055	48.472	92.196	58.614	20,9
Toplam		175.613	181.952	213.516	149.162	297.308	185.910	24,6

Kaynak: TÜİK

1992-1993 yıllarında AB'ye makarna ihracatımız 8 bin tona yakın iken, 1994 yılında yaklaşık 11 bin tona çıkmış, 1996 yılında ise 2.333 tona gerilemiştir. Geçen süre içerisinde ihracatımız tekrar yavaş yavaş yükselmeye başlamış ve 2001 yılında 4.118 ton olmuştur. 2002-2005 yılları arasında AB'ye sırasıyla 4.732 ton, 6.200 ton, 8.600 ton ve 8.150 ton makarna ihracatı yapılmıştır. 2006 ve 2007 yıllarında ise ihracat azalarak sırasıyla 7.072 ton ve 7.433 ton olmuştur. 2008 yılında AB ülkelerine makarna ihracatımız %30,1 artarak 9.669 tona, 2009 yılında ise %24,9 artarak 12.079 tona yükselmiştir. Makarna ihracatımız, 2010 yılında da %7,9'luk bir artış ile 13.028 tona yükselmiştir.

Türk makarna sektörü için oldukça önemli bir pazar olan ABD'ye 50 bin ton seviyelerinde makarna ihracatı yapılırken ABD'nin İtalya ve Türk makarnaları için başlattığı anti-damping soruşturması sonucu %48-63 oranlarında anti-damping ve %9-16 oranlarında Telafi Edici Vergi Türk makarnaları için uygulanmaya başlanmıştır. Bu yüksek vergiler karşısında ABD'ye yapılan ihracat 1996 yılı sonrasında durma noktasına gelmiştir. 1998 ve 1999 yıllarında bazı üretici firmalar ABD Ticaret Bakanlığı'na müracaat ederek bu vergilerin kaldırılması talebinde bulunmuşlar ve yapılan inceleme sonucunda dört firmanın talebi haklı görülerek anti-damping ve Telafi Edici Vergiler indirilmiştir. Bu olumlu gelişmelere karşın kısa sürede kaybedilen ABD pazarında yeniden yer edinin ihracatı eski seviyelere çıkarmak zor görünmektedir. Nitekim bu ülkeye 2000 yılında ihracatımız 1.303 tona, 2001'de 2.033

tona, 2002'de 3.321 tona, 2003 yılında 3.843 tona ve 2005 yılında da 4.038 tona ulaşmıştır. 2006 yılında ise 2.956 ton ihracat gerçekleştirilmiştir. 2007 yılında ihracat 2006 yılına göre %13,2 oranında düşerek 2.565 tona gerilemiştir. 2008 yılında ABD'ye sadece 294 ton ihracat gerçekleştirilmiştir. 2009'da ihracatçı firmaların ve etnik pazarın alım politikası ile %38 civarında düşen fiyatların etkisiyle söz konusu ihracat miktarı yaklaşık %446,8 artarak 1.607 tona ulaşmıştır. 2009 yılındaki olumlu tablo 2010 yılında da sürmüştür ve miktar bazında %46,3 ve değer bazında %32,4 oranında artış ile ABD'ye yönelik makarna ihracatı sırasıyla 2.351,2 bin ton ve 1.553,1 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Şu anda ABD'nin uyguladığı anti-dumping ve Telafi Edici Vergi oranları %0 ile %51,49 arasındadır.

1998 yılında meydana gelen ekonomik krize kadar Rusya ve BDT sektör ihracatında çok önemli bir paya sahipti. Özellikle AB'de ve ABD'de karşılaştığımız sorunlar sonucunda ihracatımızın hemen hemen tamamı bu ülkelere yönelmişti. Nitekim sektör ihracatında rekor düzeye ulaşılan 1997 yılında yapılan 136 bin tonluk makarna ihracatının 122 bin tonu (%90'ı) Rusya Federasyonu ve BDT'ye yapılmıştı. Krizle beraber bu miktar 1998 yılında 79 bin tona, 1999 yılında 5.892 tona, 2000 yılında ise 4.060 tona düşmüştür. Bu düşüşün önemli nedenlerinden biri de Rusya Federasyonu'nun makarna sektörüne yeni yatırımlar yaparak üretim kapasitesini süratle artırması ve kendi kendine yeterli duruma gelmesidir. 2008 yılında, Rusya'ya yapılan makarna ihracatında miktar bazında %66,8 (72 ton) ve değer bazında %38,9'luk (99.202 \$) bir azalma gerçekleşmiş, 2009 yılında miktar bazında 2008 yılı seviyesi korunmuş, ancak değer bazında %42,5'lik bir düşüş yaşanarak ihracat 57.051 \$ değerinde gerçekleşmiştir. 2010 yılında ise miktar bazında %65,3 ve değer bazında %28,6'lık artış yaşanmış ve Rusya Federasyonu'na yapılan makarna ihracatı sırasıyla 120 ton ve 73.360 \$'a yükselmiştir.

BDT ülkelerine olan ihracatımız ise 2001 yılından itibaren tekrar artmaya başlamış ve 2006 yılında 14.206 ton seviyesinde gerçekleşmiştir. 2007 yılında ise bu miktar %25,4 oranında gerileyerek 10.604 ton seviyesine inmiştir. 2008 yılında da bahse konu makarna ihracatı gerilemiş ve %28,4 oranında bir düşüşle 7.589 ton seviyesinde gerçekleşmiştir. 2009 yılında da gerileme trendi devam etmiş ve BDT ülkelerine toplam makarna ihracatımız %7,1 oranında bir düşüşle 7.050 ton olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılındaki miktar bazındaki %57,8 ve değer bazındaki 36,5'lik artışa karşın 2000'li yılların ikinci yarısında BDT ülkelerine yapılan makarna ihracatının Türkiye'nin toplam makarna ihracatı içindeki payında yaşanan düşüş sürmektedir.

1990'lı yılların başında Türk makarna sektörü Japonya'yı ihracatta hedef pazar olarak belirlemiştir. Japonya'nın makarna ithalatının büyük kısmı İtalya'dan gerçekleştirilmektedir. Birçok ülkede olduğu gibi Japon tüketici de, makarnayı İtalya ile özdeşleştirmiş durumdadır. Öte yandan, 2008 yılında Türkiye'nin Japonya'ya makarna ihracatı miktar bazında %309,3 ve değer bazında %673 artarak sırasıyla 9.545 ton ve 11.642 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında söz konusu ihracatta değer bazında %18,5'lik bir azalma yaşanmasına karşın miktar bazında %21,1'lik bir yükseliş ile söz konusu artış eğilimi devam etmiştir. 2010 yılında ise Japonya'ya yapılan makarna ihracatı miktar bazında %20,1'lik bir artış ile 13.882 ton ve değer bazında %10,6'lık bir artış ile 10.502 milyon \$'a ulaşmıştır. Söz konusu artış trendinin uygun ve etkili tanıtım kampanyaları ve pazarlama yoluyla devam etmesinin mümkün bulunmaktadır. Japonya'da tüketicilerin beğenisinin Türk makarnasına yönlendirilmesi ile büyük bir pazar elde edilmiş olacaktır.

Makarna ihracatımız içinde en önemli pazar, özellikle 2005 yılında hem değer (%82,4) hem de miktar (%87,3) bazında yaşanan ciddi artış sonrasında Afrika ülkeleri (Togo, Benin,

Angola, Kongo, Nijer, Cibuti, Kenya, Tanzanya, Moritanya, Kamerun; Somali, Madagaskar, Güney Afrika, Gana) haline gelmiştir. Anılan pazarın Türkiye'nin makarna ihracatındaki payı her geçen yıl artmış, 2009 yılında makarna ihracatımızın %49,7'si (106.124 ton) ve 2010 yılında ise %50,4'ü (150.008 ton) Afrika ülkelerine gerçekleştirilmiştir.

2009 yılında makarna ihracatı gerçekleştirilen ülkelerden değer bazında en fazla pay alan ülke %7,9 ile Irak olurken, Irak'ı %7,6 pay ile Togo, %6,4 pay ile Japonya ve %6,3 pay ile Birleşik Arap Emirlikleri takip etmektedir. Makarna ihracatımızda ilk on beş ülke arasında değer bazında en fazla artış görülen ülkeler; %224,1 ile Venezüella, %36,8 ile Kongo ve %30 ile Kamerun olmuştur.

2010 yılında ise makarna ihracatımızın en fazla yapıldığı ülke %7,5'lük pay ile Togo olurken, Togo'yu %7,4 pay ile Irak, %6,4 pay ile Benin, %6,2 pay ile Angola ve %5,7 ile Japonya izlemektedir. Makarna ihracatımızda ilk beş ülke arasında Afrika ülkelerinin ağırlığı söz konusu bölgenin ihracatımızdaki payının bir diğer göstergesidir. 2010 yılında Türkiye'nin makarna ihracatındaki ilk on beş ülke arasında değer bazında en fazla artış görülen ülkeler, %323,9 ile Lübnan, %128,2 ile Venezüella, %96 ile Benin ve %74,7 ile Angola olmuştur.

İhracat pazarlarımızın geliştirilmesi için;

- Üreticilerin yurt içinden ve yurt dışından dünya fiyatlarıyla hammadde temin edebilmeleri,
- Yeni pazarlar konusunda devlet ve sektör yetkililerinin ortak girişimleri ile özellikle Çin, Hindistan, Bangladeş ve Afrika'da İtalya'dan önce pozisyon alınması,
- Rusya Federasyonu ve BDT ülkelerinde ortak yatırımlar yapıp öncelikle Türk durum buğdayının ve irmiğinin bu ülkelerde kullanılması konusunda çaba harcanması gerekmektedir.

Uluslararası pazarlarda rakip ülkeler ekonomik ve siyasi güçlerini kullanarak avantajlı bir konumda ticaret yapabilmektedirler. AB üyesi makarna ihracatçıları (İtalya, Fransa, İspanya, Yunanistan) bu pazarlarda kotasız ihracat yapabilirken Türkiye ile AB arasında karşılıklı tarife kotası uygulanmaktadır.

3 SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Sektörde faaliyet gösteren firma temsilcilerince dile getirilen sorunlar aşağıda yer almaktadır:

Dünya makarna ticaretinde önemli rakip ve ithalatçı ülkelerin bulunduğu AB, sektöre büyük teşvikler vermekte ve makarna sektörünü koruma altına almaktadır. Buna rağmen ülkemiz ihracatçısı yeterli teşvik alamamaktadır.

Türkiye'den AB'ye gerçekleştirilen işlenmiş tarım ürünlerinden makarna ihracatına uygulanan kota uygulamasının ticaret serbestliği açısından kaldırılması doğru olacaktır.

Türk makarna sektörünün yakın gelecekte karşılaşacağı sıkıntıların başında hammadde tedarikindeki yaşanabilecek sorunlar gelmektedir. Özellikle üretimde yaşanan en önemli problemlerden biri makarnalık sert durum buğdayı temininde yaşanan sıkıntıdır. Makarnalık buğdaya ilişkin tohum ıslahı ve süne ile mücadele konusunda TMO'nun, sert buğday eken çiftçiye verilen desteği artırması gerekmektedir. Son yıllarda ülkemiz makarna ihracatında son derece önemli gelişmeler olduğu, ülkemiz makarna ihracatının tonaj bakımından dünyada

üçüncü sırada ve Avrupa'da ise İtalya'dan sonra ikinci sırada yer aldığı göz önüne alındığında kaliteli buğday temini, büyük bir ihracat potansiyeli barındıran makarna sektörü için hayati önem taşımaktadır. Çiftçinin durum buğdayı ekimine yönlendirilmesi (teşvik edilmesi) ve tohum ıslahı yapılması sektörü rahatlatacağı gibi dünyada ekmeçlik buğdaya göre %25-40 daha pahalı olan durum buğdayı ve mamulleri ihracatının teşvik edilmesi de dış açığıının azaltılmasını ve çiftçinin-sanayicinin daha fazla kazanmasını sağlayacaktır.

Makarna sektöründe %25 civarında bir kayıt dışı üretim olduğu tahmin edilmektedir. Kayıt dışı üretimin önlenmesi ve sektörde bulunan oldukça büyük bir atıl kapasitenin kullanılabilir hale getirilebilmesi için KDV'nin %8'den daha aşağı çekilmesi gerekmektedir. Sektörde kayıt dışı üretimin önlenmesi haksız rekabeti ortadan kaldıracaktır.

Türk gıda sektöründe kurulu kapasitesi yüksek pek çok firma olması, firmalar arasında yoğun rekabete neden olmaktadır. Yaşanan aşırı rekabet sonucunda sektörde faaliyet gösteren firmalar varlıklarını devam ettirebilmek için kredi kullanma ihtiyacı duymaktadırlar. Bu nedenle, firmalara ucuz maliyetli kredi verilmesini teminen gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Türk makarnası dünyanın en kaliteli makarnaları arasında yer almasına karşın, özellikle tanıtım ve imaj sorunları nedeniyle ihracatta istenilen düzeye erişilememektedir. Kalite kurallarına uyulmadan üretilen ve ihraç edilen bazı ürünler Türk malı imajını bozmaktadır. Türk makarnasının dış pazarlarda daha iyi yer edinebilmesi için firmaların kendi logo ve markalarıyla ihracat yapmaları gerekmektedir. Firmanın patentli, markalı ürün ihracatına özel prim ihracat desteği verilmelidir.

Ülkemiz hububat sektörünün yapısal sorunları bulunmaktadır. Tarım işletmelerinin küçüklüğü, çok parçalı oluşu, teknoloji kullanımının yetersizliği, üretici örgütlenmesindeki eksiklikler gibi temel tarımsal altyapı sorunları gelişimin önünde büyük engeller oluşturmaktadır. Tüm hububat ürünlerinde özellikle buğdayda çok fazla tohumluk çeşidinin kullanılması ürünün standardize edilmesini olanaksız kılmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinin tümünde, yirmi üç ortak piyasa düzeninin gerektirdiği müdahale kuruluşları bulunmaktadır. Bu müdahale kuruluşları, ilgili sektörleri her yönüyle düzenlemektedirler. Türkiye'de tarım sektöründe hem AB ortak tarım politikasına uyum sağlanabilmesi hem de zor günler geçirmekte olan Türk tarım sektörünün geliştirilebilmesi amacıyla Toprak Mahsulleri Ofisi, güçlü bir müdahale kuruluşu (intervention agency) olarak yapılandırılmalıdır.

TMO'nun görevi kanun ile düzenlenerek, üretici ve tüketici ile birlikte; unlu mamul ihracatını da gözetme – dengeleme görevi verilmelidir. TMO, buğday ihraç ederek Türkiye'nin rakiplerini değil, Türk ihracatçısını destekleyecek fiyat politikası izlemelidir.

4 KAYNAKLAR

- Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü, 2009-2010
- Makarna Sektör Raporu, OAİB, 2008
- Makarna Sektör Raporu, İGEME, 2010
- TÜİK Verileri

- www.trademap.org Verileri
- Türkiye Makarna Sanayicileri Derneđi, www.makarna.org.tr
- UN.A.F.P.A. (Union of Organizations of Manufactures of Pasta Products of The E.U.)
<http://www.pasta-unafpa.org>
- Sektör firmaları görüşleri